

Aprite ekonomika un ekomarkējums tekstilrūpniecībā

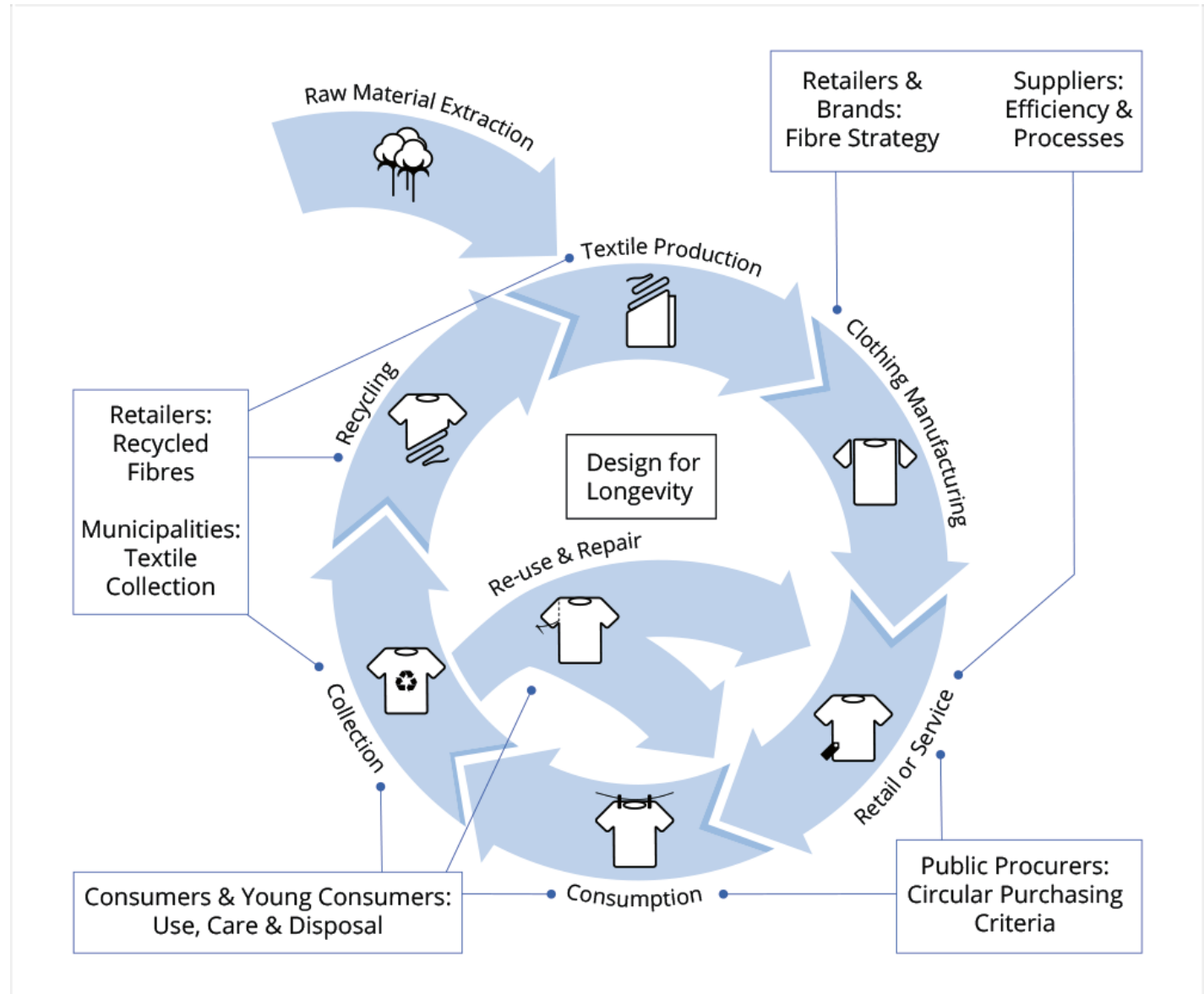
Ilze Neimane

Biedrība «Ekodizains kompetences centrs»,
ilze.neimane@ekodizains.org

ekodizaina kompetences centrs

Tekstila aprite

Avots: Circular cycle of textiles. (Ellen Macarthur Foundation, 2017)

Aprites ekonomikas principi tekstila nozarē

- Novatorisks tekstilizstrādājumu dizains.
- Jaunas tehnoloģijas un atjaunojamie materiāli.
- Veco apģērbu atkārtota izmantošana un pārstrāde.
- Atkritumu un piesārņojuma novēršana.

Ekomarķējums aprites ekonomikas veicināšanā

Ekomarķējums veicina pāreju uz aprites ekonomiku, atbalstot gan ilgtspējīgu ražošanu, gan patēriņu.

Pateicoties pārredzamiem ekoloģiskiem kritērijiem, patērētāji var apzinātas izvēles, bez kompromisa attiecībā uz produktu kvalitāti.

Aprite ekonomikas un ES ekomarkējuma principi:

- **ILGTSPĒJĪGAS PIEGĀDES:** Preču un pakalpojumu iegādes procesā tiek integrēti vides un sociālie kritēriji, kā rezultātā resursu pārvaldība kļūst efektīvāka un ar minimālu ietekmi uz vidi.
- **EKO-DIZAINS:** Uzlabo produkta ietekmi uz vidi, sākot no ražošanas procesa līdz tā dzīves beigām.
- **ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ:** Mudina pircēju izvēlēties produktus atbilstoši to ietekmei uz vidi.
- **DZĪVES ILGUMA PAGARINĀŠANA:** Koncentrēšanās uz produkta remontu veicina atkārtotu izmantošanu, nevis nomaiņu, un atbalsta lietotu preču tirgus, atkārtoti izmantojot produkta funkcionālās sastāvdaļas.
- **PĀRSTRĀDE:** Pārstrāde palielina produkta vērtību, jo tā sastāvdaļas tiek uzskatītas par noderīgām gan lietošanas laikā, gan arī to dzīves beigās.

Marķējums vai Ekomarķējums?

Ekomarķējums

Ņemot vērā produkta ietekmi uz vidi visā tā dzīves ciklā, norāda produkta vides priekšrocības salīdzinot ar citiem līdzīgiem produktiem.

- Marķējuma īpašnieks ir no ražotāja **neatkarīga organizācija**, to piešķir ja produkts atbilst noteiktiem kritērijiem.
- Kritērijus izstrādā balstoties uz **produktu dzīves ciklu** - resursu ieguve, ražošana, izplatīšana, izmantošana un atkritumu apglabāšana.
- **Kritēriji ir pieejami** un ikviens var ar tiem iepazīties un kritēriju izstrādes process ir caurskatāms, iesaistot nevalstiskās organizācijas un izmantojot zinātniskas metodes.
- **Atbilstību kritērijiem** produkta pārbauda marķējuma īpašnieks vai neatkarīgs auditors.
- Starptautiskais ISO standarts 14024.

Marķējumi tekstilam

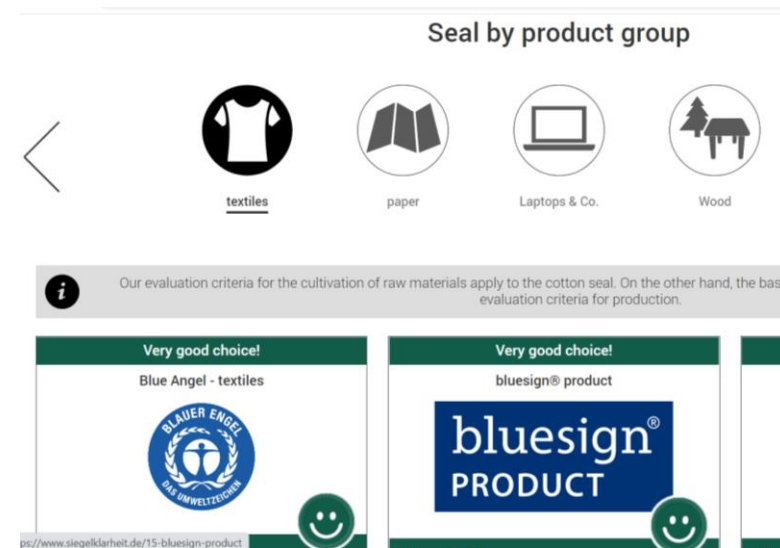
Ekomarķējumi	Vides marķējumi	Citi
		
		
		
		

Vairāk informācijas:

1. www.ekomarkejums.lv

2. <https://www.siegelklarheit.de/>

3. <https://globalecolabelling.net/eco/eco-friendly-products-by-category/>

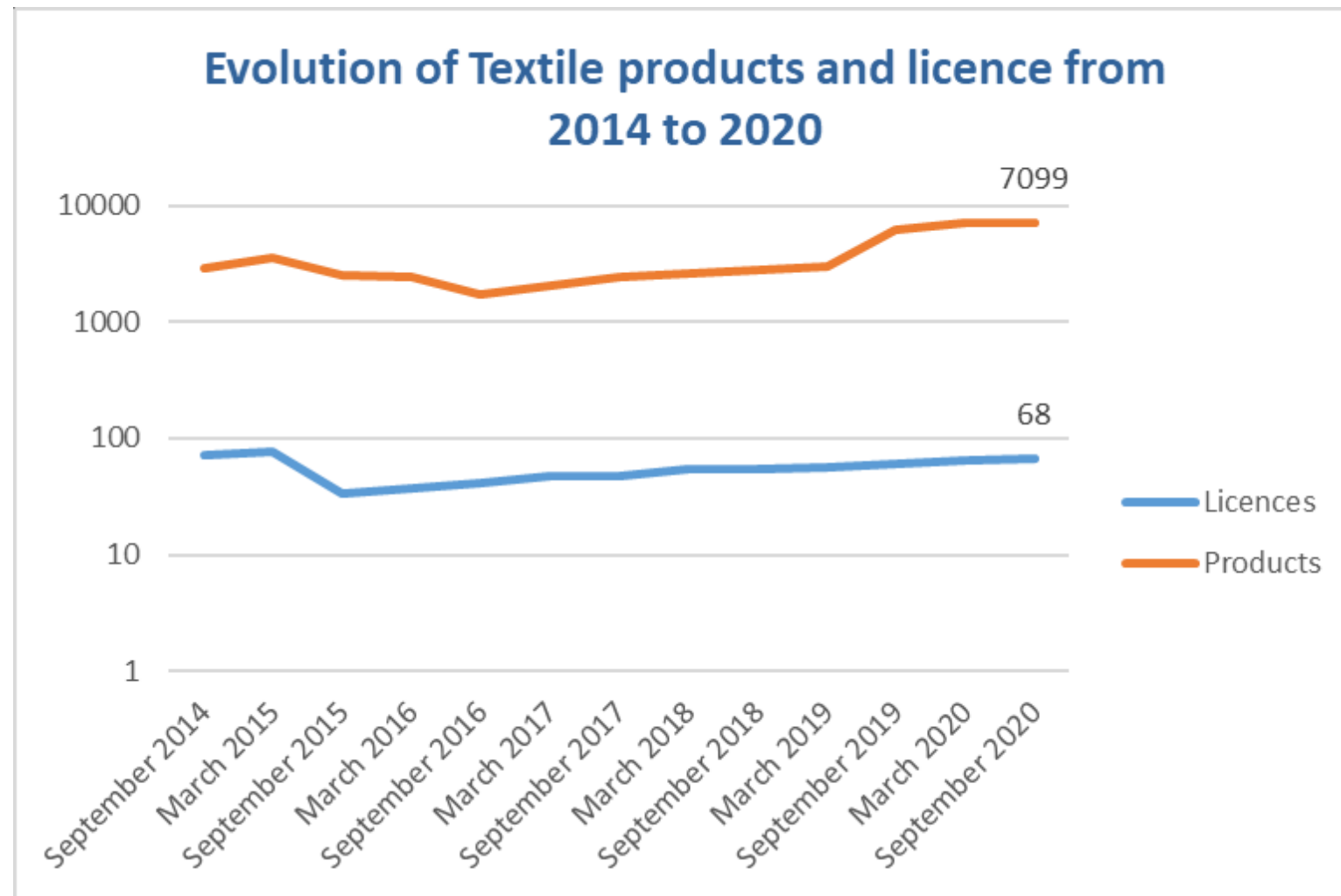
EU Ecolabel

ES ekomarķējumu piešķir:

- visu veidu apģērbam un apģērba piederumiem no tekstilmateriāliem;
- lekštelpu tekstilizstrādājumiem;
- šķiedrām;
- pavedieniem;
- audumiem un adījumiem.

Piešķirtie
EU Ecolabel
marķējumi

Kritēriju piemēri: ražošanas process

- Korporatīvā sociālā atbildība
 - Visās griešanas/šūšanas/apdares ražotnēs ir jāievēro pamatprincipi un tiesības darbā, kas izklāstīti Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) darba pamatstandartos un detalizēti izklāstīti pilnajā kritēriju dokumentā.
- Tekstilšķiedras
 - **Poliesteris.** Štāpeļšķiedrām jā satur vismaz 50 % pārstrādātā PET satura un vismaz 20 % pavedienšķiedru. Produkti, kas paredzēti pārdošanai patērētājiem vai publiskā sektora klientiem, var atbilst vai nu šai prasībai, vai arī GOS prasībām poliesterim („emisijās gaisā”).
 - **Polipropilēns.** Aizliegts izmantot svina bāzes pigmentus.
 - **Mākslīgās celulozes šķiedras** (tostarp liocels, modāls un viskoze). Vismaz 25 % celulozes šķiedru iegūtas no koksnes, kas izaudzēta atbilstoši ANO FAO noteiktajiem mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas principiem, bet atlikusī celulozes šķiedru daļas izcelsme ir likumīgas mežsaimniecības un plantāciju audzes.

Kritēriju piemēri: ražošanas process

- Gaisā nonākušo emisiju ierobežošana;
- Ūdens piesārņojuma ierobežošana šķiedru apstrādē;
- Toksisko vielu koncentrācijas ierobežošana šķiedrās;
- Sastāvdaļas un apģērba piederumi:
 - Pildmateriāliem jāatbilst tekstilšķiedrām noteiktajiem kritērijiem un tekstila ierobežoto vielu saraksta (RSL) prasībām attiecībā uz biocīdiem, formaldehīdu, tīrīšanas līdzekļiem, auduma mīkstinātājiem un kompleksveidotājiem, kā arī ķīmiskajiem palīgvielām. Polimēriem jāatbilst RSL ierobežojumiem.
- Enerģijas patēriņš

Kritēriju piemēri: lietošana

- Mazgāšanas un žāvēšanas laikā radušās izmēru izmaiņas nedrīkst pārsniegt noteiktus robežlielumus;
- **Krāsu izturībai** jāsasniedz noteikti robežlielumi;
- **Viegli kopjamiem** (saukti arī par neburzīgiem vai plisē) dabiskās šķiedras produktiem jāsasniedz SA-3 audumu gluduma pakāpe un jauktajām dabiskās šķiedras, kā arī sintētiskās šķiedras izstrādājumiem — SA-4 audumu gluduma pakāpe, pie tam tas attiecas uz visiem pēc 10 mājsaimniecības mazgāšanas un žāvēšanas centrifūgā cikliem 40 °C temperatūrā;
- Audumam jābūt **izturīgam pret velšanos** vismaz 3. pakāpē, izņemot poliamīda zeķubikses un getras (vismaz 2. pakāpē).
- **Repelentiem** jāaglabā šāda funkcionalitāte: 80 no 90 (ūdens repelentiem), 3,5 no 4 (eļļas repelentiem) un 3 no 5 (traipu repelentiem) pēc 20 mājsaimniecības mazgāšanas un žāvēšanas cikliem centrifūgā 40 °C temperatūrā vai pēc 10 rūpnieciskās mazgāšanas un žāvēšanas cikliem vismaz 75 °C temperatūrā.

Kritēriju piemēri - lietošana

- **Liesmas slāpētājiem** uz mazgājamajiem produktiem jā saglabā funkcionalitāte pēc 50 rūpnieciskās mazgāšanas un veļas žāvēšanas cikliem centrifūgā vismaz 75 °C temperatūrā. Nemazgājamajiem produktiem jā saglabā funkcionalitāte pēc mērcēšanas testa.
- **Viegli kopjamiem** (saukti arī par neburzīgiem vai plisē) dabiskās šķiedras produktiem jā sasniedz SA-3 audumu gluduma pakāpe un jauktajām dabiskās šķiedras, kā arī sintētiskās šķiedras izstrādājumiem — SA-4 audumu gluduma pakāpe, pie tam tas attiecas uz visiem pēc 10 mājsaimniecības mazgāšanas un žāvēšanas centrifūgā cikliem 40 °C temperatūrā.

Ceļā uz
marķējumu...
Latvijas tekstila
ražotājs
«Mežroze»

- Uzņēmums veiksmīgi īsteno aprites ekonomikas principus –ražošanas atlikumi no tekstila tiek realizēti tālāk.
- Uzņēmums 2020. gadā testēja ķīmikālijas ar mazāku ietekmi uz vidi. Veicot 23 eksperimentus un izmēģinot četrus jaunus ķīmikāliju sastāvus, secināja, ka daļa no testiem ir bijuši ļoti veiksmīgi un jaunās ķīmikālijas tiks turpmāk izmantotas ražošanā.
- Uzņēmums plāno turpināt darbu pie videi draudzīgāku risinājumu ieviešanas, lai savu produkciju varētu sertificēt ar *EU Ecolabel* vai *GOTS* (Global Organic Textile) marķējumu.
- Lai iegūtu *EU Ecolabel* marķējumu, svarīgi ir izpildīt stingrus kritērijus, piemēram, nodrošināt robežlielumus mazgāšanas un žāvēšanas laikā radušajām izmēru izmaiņām.

Paldies!

- Ilze Neimane

Biedrība «Ekodizaina kompetences centrs»,
tālr. 29392749
ilze.neimane@ekodizains.org